

Rozporządzenie akcją. Część I

Choć powszechnie wiadomo, że akcje mogą stanowić przedmiot obrotu, w tym w szczególności mogą być zbywane (przenoszone), to zapewne nie często strony transakcji, której przedmiotem jest akcja, zastanawiają się nad regulacjami normującymi takie transakcje. Warto zatem przyrzeć się bliżej tym regulacjom.

Mimo że przedmiotowy temat dotyczy akcji, a więc pojęcia, które automatycznie kojarzy się z prawem handlowym, to w pierwszej kolejności celowe jest sięgnięcie do części ogólnej prawa cywilnego. Jak bowiem wynika z przepisu art. 57 § 1 Kodeksu cywilnego [K.c.], nie można przez czynność prawną wyłączyć ani ograniczyć uprawnienia do przeniesienia, obciążenia, zmiany lub zniesienia prawa, jeżeli według ustawy prawo to jest zbywalne.

Powyższa regulacja znajduje odzwierciedlenie w przepisie art. 337 § 1 Kodeksu spółek handlowych [K.s.h.], zgodnie z którym akcje są zbywalne.

Zatem, mając na uwadze przepisy art. 337 § 1 K.s.h. oraz art. 57 § 1 K.c. skonstatować należy, że akcja jako zbywalne prawo majątkowe, może być przedmiotem rozporządzenia tj. czynności prowadzących do przeniesienia, obciążenia albo zniesienia tego prawa.

Tytułem komentarza, w ślad za A. Opalskim (K.s.h., Komentarz, Legalis), należy podkreślić, że zbywalność akcji jest „jedną z podstawowych cech spółki akcyjnej, determinujących jej naturę”. Nie sposób nie odnotować, że to właśnie zbywalność akcji tworzy wyjściowe warunki do zapewnienia płynności inwestycji akcjonariuszy, to jest gwarancji wystąpienia ze spółki i odzyskania wartości inwestycji pod postacią otrzymanej ceny akcji.

Z drugiej strony należy mieć na uwadze, jak słusznie odnotowuje W. Popiołek (red. A. Strzępka, K.s.h., Komentarz, Legalis), że akcja jest również prawem udziałowym, skutecznym wobec spółki. Tym samym reżim prawny rozporządzeń akcjami powinien w należyтым stopniu uwzględniać interesy spółki. Choć bowiem rozporządzenie akcją zasadniczo nie wpływa na majątek spółki, a raczej wywołuje skutki w majątku uprawnionego, to jednak w skład uprawnień akcjonariusza wchodzi również prawa korporacyjne, które umożliwiają wywieranie wpływu na funkcjonowanie spółki.

W świetle powyższego należy odnotować, że K.s.h. przewiduje wyjątki od zasady wyrażonej w przepisach art. 57 § 1 K.c. oraz 337 § 1 K.s.h. Przykładowo, zgodnie z przepisem art. 337 § 2 K.s.h. statut może uzależnić rozporządzenie akcjami imiennymi od zgody spółki albo w inny sposób ograniczyć możliwość rozporządzenia takimi akcjami.

Warto również wskazać, że zgodnie z przepisem art. 57 § 2 K.c., przepis art. 57 § 1 K.c. nie wyłącza dopuszczalności zobowiązania, iż uprawniony nie dokona oznaczonych rozporządzeń prawem. W przypadku akcji szczególne regulacje w tym zakresie odnaleźć można w przepisach art. 338 § 1 i 2 K.s.h. Regulacje te dopuszczają zawarcie umowy ograniczającej na określony czas rozporządzenie akcją (albo jej częścią ułamkową) lub też umowy ustanawiającej prawo pierwokupu (ewentualnie inne prawo pierwszeństwa) nabycia akcji (albo jej ułamkowej części). Co istotne, przepisy te przewidują określone maksymalne terminy tych ograniczeń. Na tle powyższego należy podkreślić, że choć ustawodawca przewidział pewne wyjątki od zasady zbywalności akcji, to należy pamiętać sygnalizowaną wcześniej okoliczność, że zasada zbywalności akcji stanowi wyjściową przesłankę, która jest wpisana w naturę spółki akcyjnej (por. A. Opalski, *op. cit.*). Wobec tego wszelkie odstępstwa od tej zasady, czy to przewidziane w

ustawie z mocy prawa, czy też dopuszczone do uregulowania w statucie spółki, nie mogą być interpretowane rozszerzająco.

Na koniec należy odnotować, że to właśnie zasada zbywalności akcji pozwoliła na wykształcenie się kategorii publicznych spółek akcyjnych. O rozporządzeniu akcjami takiej spółki, w szczególności ich zbyciu, mowa będzie w kolejnej części artykułu.

Autor:
Piotr Regulski